

Kulturpolitik i Region Midtjylland

Historik og tal

Dato 24.09.2014
Erik Bach Andersen

Allerede i 2006 godkendte regionsrådet de første tilskud til kulturformål. Det skete på baggrund af et foreløbigt, såkaldt "administrationsgrundlag" for kulturmidlerne, som var godkendt af regionsrådet. Udformningen af en egentlig kulturpolitik skete i 2007 og 2008 sideløbende med en beskrivelse af kulturindsatsen i Den Regionale Udviklingsplan, hvor de principielle dele af kulturpolitikken blev nedfældet først. På baggrund af dette, arbejdede et midlertidigt udvalg med konkretiseringen af kulturpolitikken og udmøntningen i retningslinjer for tilskud mm. Kulturpolitik og retningslinjer for tilskud m.m. blev vedtaget af regionsrådet i 2008 og revideret i 2009.

Ifølge retningslinjer for tilskud var kulturmidlerne delt i to: En kulturpulje til mindre projekter, der kunne søges to gange om året, og en strategisk pulje (kulturudviklingsmidlerne), der var afsat til større projekter af regional betydning. Kulturpuljen udgjorde 25 % af de samlede midler, den strategiske pulje 75 %.

I perioden 2007-2012 har regionen modtaget godt 500 ansøgninger til kulturpuljen, og godt 100 af disse er blevet godkendt af regionsrådet. Typisk har det bevilgede beløb ligget mellem 50.000 kr. og 250.000 kr.

Antallet af strategiske projekter er 25-30. Bevillingerne hertil har i nogle tilfælde ligget i størrelsesordenen 2-3 mio. kr., og her har der typisk været tale om flerårige projekter med flere eller mange partnere. Men der er også godkendt projekter til væsentligt færre penge, nemlig hvor der har været tale om forprojekter eller pilotprojekter, der skulle undersøges idéernes bæredygtighed.

I 2012 blev det besluttet at afsætte i alt 20 mio. kr. af kulturmidlerne til Aarhus 2017 i perioden 2013-2018. På den baggrund blev det besluttet at lukke kulturpuljen ned i den samme periode – og at bibeholde de strategiske midler så intakte, som bidraget til 2017

tillod. Baggrunden for denne disposition var et ønske om fortsat at kunne agere strategisk på kulturområdet.

Sammenfaldet med den nye budgetlov (bestemmelserne om straks-bogføring) betød dog, at den første bevilling til kulturhovedstaden på 12 mio. kr. kom til at dræne kassen, således at der i 2013 og 2015 kun har været et mindre beløb til kulturområdet. Ser vi fremad og fastholdes det nuværende årlige kulturbudget på 11 mio. kr. årligt, vil der dog i årene 2015-18 være 44 mio. kr. til kulturområdet – minus de 8 mio. kr., der er afsat til Aarhus 2017.

Kulturpolitik og retningslinjer findes sidst i dette oplæg.

Erfaringer med kulturpolitikken

I den nuværende kulturpolitik er der tre omdrejningspunkter:

- Udvikling
- Netværk
- Internationalt udsyn og samarbejde

Meget kort kan man sige, at der i de sidste 7-8 år er indhøstet værdifulde erfaringer (på godt og ondt) med de første to pinde, mens arbejdet med at indfri de internationale ambitioner først nu er gået i gang for alvor.

Arbejdsdelingen mellem stat, region og kommuner

Uformningen af en regional kulturpolitik tog udgangspunkt i et forsøg på at se regionens rolle i en national arbejdsdeling på kulturområdet. Havde regionen mulighed for at bidrage med en måde at gøre tingene på, som vi ikke så andre gøre – eller som andre ikke kunne gøre?

Rent bortset fra den lovbestemte arbejdsdeling er det oplagt, at der er noget, kommunerne og staten er bedre til end regionerne:

Kommunerne har det lokale kendskab og nærheden til borgerne og de lokale ildsjæle, der ofte er den allervigtigste drivkraft i kulturlivet. Dermed fører kommunerne den livsvigtige dialog med borgerne om kulturudvikling i den brede forstand. Det er ligeledes kommunerne, der spiller en hovedrolle, når det handler om distribution af kulturtilbud – "kulturforsyningen" – og markedsføringen af kulturtilbud. Og ikke mindst den lokale kulturelle infrastruktur, som ofte også er lovbestemt.

Staten har foruden driften af de store nationale institutioner en særlig opgave omkring kvalitetsudvikling på nationalt plan. De mange puljer, som er knyttet til de forskellige kultur- og kunstområder er (ideelt set) beregnet på at komme de institutioner til gode, som har det bedste bud på løsninger af de opgaver, der som hovedregel også er formuleret af eller formidlet via det statslige niveau. Dermed sikres et højt nationalt niveau.

I det hele taget kan man sige, at spørgsmål om kvalitet, værdi, relevans og interesse varetages bedst på nationalt plan. Ikke at der ikke kan komme "lokale" indspil – men det skal ske i arena, hvor den kritiske målestok er den størst tænkelige.

Hvilken rolle kan **regionerne** så spille?

Det, som ingen uden for de store byer har mulighed for at arbejde med, er udviklingen af brede, geografisk forankrede, kulturfaglige miljøer.

Region Midtjylland har kulturelt set volumen som en storby (Vi har 36 museer, 19 teatre, 8 orkestre med offentlig støtte samt en række kunstneriske uddannelser). Med andre ord råder regionen over en meget stor masse af professionel kultur- og kunstfaglig viden, kompetencer, talent osv. Men regionen har ikke byens kulturelle infrastruktur. Vi mangler populært sagt cafeen nede om hjørnet – mødestedet, hvor kulturens folk mødes og udveksler, erfaringer og ideer. Det var og er regionens udfordring, og hvad kan der gøres ved det?

Som et i overvejelser blev der foretaget nogle fravalg:

For det første: Amterne var nedlagt, og det var ikke regionens rolle at udfylde de huller, som var tilbage efter amterne (selv om flere efterlyste netop det). Regionerne havde hverken midler eller beføjelser til det.

For det andet: Det giver ingen mening, at smøre et tyndt lag af kulturpenge ud over regionen – f.eks. i form af restfinansiering af kommunale projekter. Det ville ikke gøre nogen forskel, hverken i negativ eller positiv betydning, men på sigt ende i præcedens-problematikker og millimeterdemokrati.

For det tredje: Det er ikke en bæredygtig strategi kun at satse på det store og meget synlige. Det vil betyde risiko for skævvridning på bekostning af de mindre ressourcestærke, og millimeterdemokratiet vil stadig gøre sig gældende – blot mellem de store spillere.

Støtte til Samarbejde

I stedet blev der formuleret en politik, der sigter mod at støtte samarbejdet – mellem store og små, øst og vest, by og land – at få mange slags erfaringer og kompetencer i spil med hinanden. Populært sagt, har regionen "støttet folk, der vil samarbejde for at blive bedre til og klogere på det, de arbejder med". Bestræbelsen har med andre ord været at skabe et interessant, kulturfagligt miljø i regionen. Et miljø, der er nyskabende, og som kan tiltrække dygtige og interessante folk til regionens kulturliv.

Derfor har regionsrådet gjort følgende:

- Formuleret retningslinjer for tilskud (strategiske midler), der retter sig mod fælles projekter og partnerskaber.
- Støttet dannelsen af netværk indenfor forskellige kulturområder

I øjeblikket eksisterer følgende kulturfaglige netværk:

Midtjyske Museers Udviklingsråd (MMU).

MMU er en forening for statsanerkendte og associerede*) museer i regionen. Alle museer, der kan blive medlem, er medlem af MMU. Dvs. 37. Der er iværksat en række udviklingsprojekter i MMU's regi. Foreningen arrangerer desuden temadage og samarbejder med andre organisationer om museumspolitik og faglig udvikling.

*) Museer som af forskellige grunde ikke er statsanerkendte, men som har museumsfaglig ledelse og som arbejder efter den internationale museumsorganisation ICOM's museums etiske retningslinjer.

Scenekunstnetværket i Region Midtjylland (Scenet)

Scenekunstnetværket er ikke som MMU en forening, men et formaliseret netværk, der en gang om året udpeger en styregruppe, som har ansvaret for en række forskellige udviklingsprojekter. Medlemmer af Scenet er teatre i Midtjylland, som har professionel ledelse, fast spillested og kontinuerlig drift. Der er 20 medlemmer i alt.

Videnscenter for Musik

Videnscenter for Musik er et samarbejde mellem musikskolerne i regionen, musikkonservatoriet, Aarhus Universitet og VIA University College. De tre institutioner deltager med hver én repræsentant i centrets styregruppe, mens Musikskolelederforeningen udpeger de tre repræsentanter for de i alt 18 musikskoler. Centret arbejder med udviklingsprojekter og kompetenceudvikling.

Børnekulturnetværket

Børnekulturnetværket har eksisteret i to versioner: BIM (Børnekultur i Midtjylland), som primært fungerede som et tværfagligt kollegialt netværk af enkeltpersoner og BUM (Børn og Unge i Midtjylland), som er et netværk af institutioner. BIM har primært arbejdet med videndeling, ide- og erfaringsudveksling. Udviklingsprojekter på børnekulturområdet er typisk sket med udgangspunkt i partnerskaber mellem enkelte institutioner. Kulturprinsen i Viborg har her ofte fungeret som operatør. BUM er blevet dannet som en organisation, der kan igangsætte udviklingsprojekter, men har indtil nu primært arbejdet med videndeling og kompetenceudvikling. Det er planen at BUM vil etablere sig som en forening inden udgangen af 2014.

Kulturudviklingsmidlerne

Kulturudviklingsmidlerne er designet til at fremme samarbejdet mellem institutionerne både monofagligt og på tværs af fag og grænser.

Museer

- MMEx – museernes digitale udviklingsorganisation. Alle museer deltager.
- Intraface – et udviklingsprojekt om museumsundervisning mellem 30 museer og 30 ungdomsuddannelser. Intraface er efter tilskudsperioden (primært regionens uddannelsespulje) omdannet til en forening, som også har medlemmer udenfor regionen.
- Midt i historierne – et bogprojekt om regionens kultur-, natur- og kunsthistorie
- Middelalderprojektet – en kortlægning af borganlæg i midtjylland, alle 10 arkæologiske museer deltager
- Vikinger på Tværs – to museer har deltaget, men har arrangeret åbne workshops for alle regionens museer.

- Frivillighedsakademiet – Opkvalificering af museernes frivillige. Ringkøbing-Skjern er operatør, men tilbuddet er til hele regionen.

Musik

Videnscenter for musik

- SINUS – online musikundervisning og socialt medie for musikskoleelever (5 musikskoler deltager – retter sig mod hele regionen)
- REMUS – regionens ungdomssymfoniorkester
- Kursus Global – et kompetence- og udviklingsprojekt om etnisk musik
- Flere konferencer om musik og undervisning

Scenekunst

- SceNet. Et fælles paraplysamarbejde med en række konkrete delprojekter, f.eks. scenekunstnerisk samarbejde, publikumsudvikling og internationalt samarbejde. Projektet har samtidigt været gennemført som et forskningsprojekt i samarbejde med Aarhus Universitet)
- Scenekunstnerisk Udviklingsprojekt – drama, animation og dans.
- Scenekunsten ind i skolen, Skolen ind i scenekunsten.

Børnekultur

- Animationsfestivalen (Animation Workshop i samarbejde med museer og skoler i forskellige kommuner)
- Dramatikværket - udvikling af ny dramatik for unge i et samarbejde mellem professionelle dramaforfattere og de unge selv. Børneteateret Filurens Teaterskole i samarbejde med en række dramaskoler indenfor og udenfor regionen.
- Historier i Spil – et skriveprojekt for børn og unge, 5 kommuner satser på hele regionen
- Mentorordning på Dansk Talentcenter i Holstebro.
- Vandet – et samarbejde mellem 2 teatre og 4 kunstmuseer. Kulturprinsen operatør.
- Blå Planet. Multikunstnerisk projekt - Kulturprinsen, Aarhus Musikskole (+ 5 partnere)
- Snedronningen, Multikunstnerisk projekt, Kulturprinsen Aarhus Musikskole (+ partnere)

Billedkunst

- Åbne værksteder 2007-2009
- International workshop Hvide Sande
- International workshop Herning
- Kunsten i Bevægelse – internationale workshops i landsbyer i Vestjylland

Internationalt udsyn og Samarbejde

Region Midtjylland har i samarbejde med Central Denmark EU Office (CDEU) og Aarhus 2017 etableret et udviklingsprojekt, der skal bane vejen for en permanent indsats til opkvalificering af regionens, kommunernes og kulturinstitutionernes indsats i forhold til EU og internationalt samarbejde. Indsatsen skal medvirke til at skabe adgang til EU-finansiering af kulturprojekter, og den skal medvirke til at sikre kulturpolitisk og kulturfaglig relevans og kvalitet i de projekter, der sættes i gang med støtte fra EU.

Projektet er netop gået i gang, og vi har endnu ikke mange erfaringer at fortælle om.

Vigtigste læring

Regionens engagement i kulturfaglige netværk er forholdsvis enestående i Danmark, og det er anerkendt i faglige kredse både indenfor og udenfor regionen. Netværks og samarbejds-kriteriet eksisterer ikke for andre nationale puljer (men stor lighed med EU – hvor det er partnerskaber, det handler om). Vi kan derfor gøre en forskel, i og med at vi udvikler en anden type projekter og nye og anderledes erfaringer.

Det giver mening at målrette midlerne til samarbejde – i stedet for blot at gå efter spektakulære projekter. Der er via samarbejdet mulighed for regulære gevinster i form af større viden og større kompetencer på kulturområdet.

Netværkene er vigtige sparringspartnere i forhold til en kvalificering af regionens kulturpolitik. Både i kraft af faglighed og i kraft af konkret viden om, hvad der foregår i praksis, lokalt i institutionernes dagligdag.

Udfordringerne

Lovens begrænsninger – at regionen kun har muligheden for at igangsætte og ikke drifte - gør det vanskeligt at fastholde og videreføre værdifulde erfaringer. Det kan være svært at fastholde de livsvigtige ildsjæle og nøglepersoner.

Samarbejdet med andre sektorer – først og fremmest erhvervslivet. Udfordringen går begge veje: Der er stor skepsis i kulturlivet i forhold til kommerialisering – og en generel mangel på forståelse for de muligheder, der ligger i samarbejdet med kulturen, både i "erhvervslivet selv" og i det offentlige, herunder Regional Udvikling og Vækstforum.

Internationalt samarbejde – udfordringerne handler i høj grad om mangel på ressourcer i institutionerne, mangel på viden og erfaringer. Regionen forsøger at adressere udfordringen med den netop iværksatte EU-kultursatsning.

Kulturpolitik for Region Midtjylland

Kultur er dynamo og drivkraft for udvikling, nytænkning og livskvalitet. Region Midtjylland vil arbejde for at støtte og videreudvikle et rigt og mangfoldigt kulturliv, som gør hele regionen til et attraktivt område at uddanne sig, arbejde, bo i - og besøge.

Den regionale kulturpolitik gennemføres som en del af Den regionale udviklingsplan og vil rumme tre omdrejningspunkter:

- Udvikling
- Netværk
- internationalt udsyn og samarbejde

Kulturpolitikken og erhvervspolitikken mødes i oplevelsesøkonomien. Mens satsninger inden for oplevelsesøkonomien i bred forstand normalt vil ligge i både vækstforums og Regionsrådets regi, spiller kulturpolitikken en vigtig rolle som Regionsrådets **eget** redskab i forhold til udvikling af et direkte samarbejde med og mellem kommuner og kulturinstitutioner i hele regionen.

Udvikling

Det er Region Midtjyllands mål, at kultur overalt skal være til stede som en drivende kraft. Det er helt afgørende, at kultur ikke kun ses i en rekreativ, oplevelsesmæssig sammenhæng. Regionsrådet vil derfor arbejde for, at kulturs innovative potentiale – i kunst, videnskab, formidling osv. – realiseres og indgår som en integreret del af erhvervs- og udviklingspolitikken. Det er samtidig vigtigt, at kulturområdet i sig selv ses som et værksted, hvor der skabes ny viden, nye kompetencer, nye erfaringer, nye produkter og nye udviklingsværktøjer.

Netværk og samarbejde

Region Midtjylland rummer i kraft af stor volumen og diversitet på kulturområdet et stærkt potentiale i forhold til dannelse af brede kunstneriske og kulturfaglige miljøer. Region Midtjylland vil støtte disse miljøer som bærende og drivende kræfter i udviklingen af kultur og kulturpolitikken.

Det er derfor en central opgave for Region Midtjylland at medvirke til at danne udviklingsorienterede netværk mellem aktørerne på kulturområdet.

Region Midtjylland vil endvidere arbejde for, at de kulturfaglige netværk medvirker til at udvikle regionens sammenhængskraft og identitet, og at der sker en udveksling mellem små og store institutioner og virksomheder overalt i regionen.

Sammen med kommunerne vil Region Midtjylland arbejde for at skabe rammer og betingelser, der kan styrke vækstlaget samt tiltrække og fastholde udøvende kunstnere og kreative aktører og virksomheder i regionen. Det betyder, at Region Midtjylland vil tage initiativer til partnerskaber mellem regionen og en eller flere relevante kommuner om særlige udviklingsprojekter.

Internationalt arbejde og udsyn

Den midtjyske region er en international vækstregion, og også i dette perspektiv vil Regionsrådet med sin kulturpolitik skabe et redskab for udvikling og netværk. Via et internationalt engagement vil Region Midtjylland arbejde for, at der bringes ny inspiration og nye idéer på kulturområdet til regionen, samtidig med at internationale samarbejdspartneres kendskab til dansk kultur styrkes.

Regionsrådets kultursamarbejde skal ikke stå alene, men vil indgå som en integreret del af internationale samarbejder på områder som erhvervsudvikling, miljø, energi og sundhed.

Retningslinjer for kulturtilskud

Med udgangspunkt i kulturpolitikken for Region Midtjylland og i forlængelse af den regionale udviklingsplan er de overordnede retningslinjer for tildeling af kulturmidler, at der skal være tale om **netværksdannelse, udvikling** og/eller **internationalt udsyn og samarbejde**. Det forudsættes, at aktiviteter, der modtager støtte, har **regional betydning**. Som hovedregel skal der være kommunal eller anden **medfinansiering** til aktiviteterne. Følgende projekter og aktiviteter prioriteres:

- Projekter og aktiviteter, der skaber viden og/eller udvikler nye "værktøjer" og metoder inden for et eller flere kunstneriske eller kulturfaglige arbejdsområder.
- Projekter og aktiviteter, der anvender allerede eksisterende viden på nye områder og/eller på nye måder.
- Projekter og aktiviteter, der etablerer udviklingsorienterede netværk.
- Projekter og aktiviteter, der formidler ny viden inden for faglige og tværfaglige netværk.
- Projekter, der styrker internationalt samarbejde.
- Projekter, der styrker talentudvikling i regionen.

I øvrigt gælder det, at:

- Projekter og aktiviteter skal som hovedregel rumme en selvstændig oplevelsesmæssig og/eller formidlingsmæssig værdi.
- I forhold til produktion af viden opererer Region Midtjylland med et princip, der gør indhøstet viden og erfaring tilgængelig for alle. Der gives således ikke tilskud til udviklingsprojekter, der sigter imod at give enkelte institutioner eller aktører en fortrinsstilling frem for andre i regionen.

Kulturudviklingsmidlerne

Kulturudviklingsmidlerne afsættes typisk til længevarende projekter, der har strategisk betydning, og som sigter mod en fortsættelse uden regional (med)finansiering. Projekterne forventes at kunne sandsynliggøre resultater og effekt i forhold til projekternes målsætning.

Projektforslag udarbejdes i samarbejde mellem eksterne aktører og Region Midtjylland. Projekter kan endvidere sættes i værk i form af udbud til en bred kreds af aktører. Endelig kan regionsrådet invitere til dannelse af faglige netværk inden for forskellige kulturelle genrer som eksempelvis billedkunst, museer, musik eller børnekultur.

Støtte til internationalt arbejde

I forhold til regionens internationale satsning vil der kunne gives støtte til *Forberedende arbejde og projektmodning*, herunder:

- International partnersøgning og kontakt
- Kvalificering af ansøgningsarbejde
- Etablering af partnerskaber og konsortier regionalt og nationalt.

Til dette formål afsættes der af kulturudviklingsmidlerne en særlig international startpulje på årligt 500.000 kr. Tilskud fra denne pulje vil kunne bevilges administrativt.

Støtte til internationalt arbejde ydes i øvrigt efter principperne for anvendelse af kulturudviklingsmidlerne. Projektstøtte gives i overensstemmelse hermed fortrinsvis til partnerskaber eller konsortier.